

ANAR'IN AK KOÇ KARA KOÇ ADLI ESERİNDE BİR AZERBAIJAN VE TÜRK DÜNYASI ÜTOPYASI

Parvana BAYRAM *

ÖZET

Çağdaş Azerbaycan edebiyatının temsilcilerinden olan Anar'ın eserlerinde, fantastik öğelerin, ütopya anlayışının, özellikle masal unsurlarının önemli bir yeri vardır. Yazar, bütün eserlerinde de bu unsurlardan faydalanmıştır. Be Katlı Evin Altındaki Katındaki altıncı kat, Kışmırsız Limuzin'deki hareket eden oförsüz kışmırsız limuzin, Vahime'deki esrarengiz bahçe evi, yatak odasındaki ölmeyen albino, Alaka'daki sırlı olaylar, resimleri canlanarak konuşan tablolar, bir görünüş bir kaybolan 30 katlı apartman vb. fantastik öğeler, bu eserlerdeki bilim kurgu unsurlarıyla bir arada işlenmiş bir ekilde anlatılmıştır.

Anar'ın Ak Koç Kara Koç eseri ütopyik ve distopyik özellikli bir eser olarak dikkat çekmektedir. Eserde 21. yüzyılda Azerbaycan'ın ve Türk dünyasının geleceği ile ilgili ütopyalardan bahsedilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Anar, Ak Koç Kara Koç, masal, ütopya, distopya, Bakü, Türk dünyası, bağımsız Azerbaycan.

THE AZERBAIJANI AND TURKEY UTOPIA IN ANAR'S WHITE RAM AND BLACK RAM

ABSTRACT

Fantastic elements, utopia, specially, features of stories have place in the works of Anar, one of the contemporary representatives of the Azerbaijani literature. White Ram, Black Ram having utopic and dystopic features, drawing attention. Utopias on Azerbaijan and Turkey's future of 21st century have been narrated in the work.

Key Words: Anar, White Ram, Black Ram, fable, utopia, dystopia, Baku, Turkish world, independent Azerbaijan

Giriş

İnsanoğlu yaratıcılığı ve düşünmeye başladığından beri hayaller kurarak her zaman daha iyinin, daha güzelin peşinde olmuştur, mutluluk dolu hayallerle ilgili hayaller kurmuştur. Bu hayalleri önce masallara, halk hikâyelerine sındırması, sonra ise edebî eserlere aktarmıştır. Bir zamanlar masallarımızda kahramanlarımızın göydedinci katına çıkarak uçan halılar Kaf Dağı'nın arkasında ya ayan ve kahramanlara yardım eden Simurgku uçuşu, bilim ve teknolojinin gelişmesiyle günümüzde helikoptere, uçağa, roketlere, uzaya, uzaydan bilinmeyen haberler veren ses radyoya, sihirli aynalar televizyona, dünyanın çeşitli yerlerindeki görüntüleri kaydederek gerekli yerlere ulaştırılan cihazlar vb. aygıtlara dönüşmüştür.

* Yrd. Doç. Dr., Nevşehir Ü. Fen-Ed. Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Böl. El-mek: pervane32@yahoo.com

nsano lu hayal ettiklerini, ya amak istedi i aylarş hayallerine sindirerek yıllarca, bazen asşrlarca bu özlemin ate iyle kavrulmu ve günün birinde insanlşk bu hayallerinin gerçekte ti ini fark etmi tir. Edebiyatta hayal etti imiz dünyayş, ya amşatah eserleri ütopya olarak nitelendiriyoruz. •Ütopyalar, insanların daha iyi ve güzel biayats ya ama özleminin ürünüdür. Söz konusu mutluluk arayş larş kimi zaman ütopya olarak belirirken, çozaman ütöpic idealizm olarak anlam kazanşr. Ütopya, metnin dünyasşnda hangi seviyede yer tutarsa tutsun, hep daha iyi bir dünyanın arayş ş olarak de er kazanşrŽ (Küçükco kun, 2006;1).

Do u ve Batş edebiyatşnda ütöpic dünyadan, özellikle ideal toplum ütopyasşndan çok bahsedilmi tir.

Kaynaklarda Milattan önce insanlş şn Do u ve Batşki •Altşn DönemiŽ ile ilgili bilgiler verilmi tir. •Antik Yunan yazarlarşndan Hesiodos•un (MÖ 8.yy) •Zahmetler ve GünlerŽ adlş eserinde, ondan birkaç asşr sonra ya ayan Romalşr •Avidi•nin •MetamarfozŽunda ideabir toplumdan, Makedonyalş skender•in ça da ş ve tarihçisi olan Evmeger•in Panihiya adlş eserinde ola anüstü güzellikte bir adadan ve bu adanşn mutlu sakinlembahsedilmi tir. Konfüçyüs kşrk iki asşr önce Çin•de imparator u tarafşndan kurulan ideal toplum hakkşnda bilgi vermi, Thomas Mor ve Campanella ütöpic cemiyet, ütöpicyalı ilgili eserler yazmş lardşrŽGencevi, 2004;8).

Anadolu sahasş Türk edebiyatşnda ütöpicşlşyaz19. yüzyılşn ikinci yarşşşndan itibaren artmaya ba lar. Ziya Pa a•nşn 1869 ve Namşk Kemal•in 1872şnda Hürriyet gazetesinde yayşmlanan Rüya adlş yazşlarş bu türün ilk örnekleri olarak bilinmektedir.-Sevmet airlerinden Hüseyin Cahid•in Hayatş Muhayyel (1899) hikâyesi, Tevfik Fikret•in Önmuhayyel (1898) ve Ye il Yurt (1899) adlş iirleri, Servet Fünuncularşn Manisa•daki bir çiftli e ve Yeni Zelanda•ya kaçma te ebbüs ve hayalleri, XX. yüzyıld a Ahmet•in O Belde (1909), Ziya Gökalp•şn Kşzşl Elma iirleri (1813), Ömer Seyfettin•in Kşzşl Elma Neresi hikâyesi (1917), Halide Edip•in Yeni Turan romanş (1912), Cumhuriyet döneminde Ahmet A ao lu•nun Serbest nsanlar Ülkesinde adlş eseri (1930), Peyami Safa•nşn Yalnşşzş (1951) romanı,Has Balşkçşş•nşn Aganta Burina Burinata (1945), Melih Cevdet Anday•şn Raziye (1975), Pşnün Yarşn Yarşn (1976) romanlarş bazş ütöpic öğeleri bünyesinde barşndşran eserler olarak belirlemektedir.Küçükco kun, 2003;48).

Azerbaycan sahasş air ve yazarşndan Nizami Gencevi•ninşkendernameŽ mesnevisinde, Mirza FethaliAhundov•un •Aldanmş KevakibŽ hikâyesinde skender•in ve Yusuf ah•şn ahsşnda ütöpic, ideal bir cemiyetten bahsedilmi tir.

Anar, Ça da Azerbaycan edebiyatşnda roman ve hikâye türünün önemli temsilcilerindendir. YazarşnAk Koç Kara Koçadlş romanş 21. yüzyıld a gerçekte meşal edilen olaylarş anlatmşş ve Azerbaycan toplumunu, Bakü•yü, Kafkaslarş, Türk dünyasşn genel durumunu tasvir etmesi açşşşndan önem arz etmektedir.

2003 yılışnda Bakü•de yazşlan seksen dört sayfalşk romanda, gazeteci Melik Memmedli•nin ahsşnda 21. yüzyıl Azerbaycan toplumunun ütöpic distopik ya amşndan bahsedilmektedir.

Ak Koç Kara Koçromanşndakiak koç ya anacak ak günlerin kara koç ise ya anmasş muhtemel olan kara günlerin habisidir. Asşl önemli olan ise durmadan süratle, birbiriyle dövü erek gelen bu iki koçtan ak olanşn sşrtşna atlayşp ak günlere tutunabilmektir.

Anar, neredeyse bütün eserlerinde oldu u gibi bu romanda da konuya uygun ba lşklar vermi tir. Sanatşnşn kayna şnş folklorlardan, özellikle masallardan alan yazarşn bu eseri iki bölümden olu maktadır. Roman, Azerbaycan edebiyatşnşn masallarşndan olan Melik Memmed•in masalşna istinaden kurulmu tur. Eserin kahramanşnşn ismiMelik Memmed masalşnşn kahramanşnşn ismini ça rşş tşrarak Melik Memmedli ekinde verilmi tir. Yazar, iki ayrş ba lşk altşnda yazdş ş eserde birinci bölümü •Birinci MasalŽ, ikinci bölümü ise ikinci MasalZolarak adlandırmş tşr. Birinci Masal ütopya, kinci Masal ise distopyadşrBa lşktaki,•O vaxt döyü edöyü e iki qoç gelecek: Biri a , biri qara. A

¹ Aslş Yunanca olan distopya kelimesi anti-ütopya, hayal edilmesi bile istenmeyen bir olay anlamşnda kullanılmaktadır. Distopik bir toplum otoriter - totaliter bir devlet modeli, ya da benzer bir ba ka baskıçş sistem altşnda karakterize ed ilir.(http://tr.wikipedia.org/wiki/Distopya)

qoç qara qoçu qovacaq. Onda atıl min a qoçun beline. A qoçun beline minen kimi i şqlş dünyaya çşxacaqsan. Qara qoça minsen, qışandünyaya dü eceksenZ (Anar, 2004:95) meleri de bu masaldan alşnmş tşr.

•Birinci masalZ yirmi sekiz sayfa hacmindedir. kinci Masal ise daha uzundur. Elli altş sayfalşk bu bölüm, Birinci Masaldan farklı olarak çok karamsar bir ekilde anlatılır. Romanında kullanılan epigraflarda qoçun iki dünya arasındaki (küyü) geçi i sembolize etti i görölmektedir. Kahraman, ak qoçun sşrtşna bindi inde güzellikle dünyasşna, kara qoçun sşrtşna bindi inde karanlıklar dünyasşna gider. Ak koç ütopyanşn, kara koç ise ütopyanşn sembolüdür. Zülgüzel, 2008:7).

Olaylar farklı zamanlarda gerçekte mekle birlikte her iki masalda da kahramanların ismi aynıdır.

Romanın birinci bölümünde, Sovyet Birli i dağıldıktan sonra Ermeniler tarafından i gal edilen Karaba , sava , kştlş vb. birçok problemle kar şla an Azerbaycan Cumhuriyeti•nde, geçi döneminin getirdi i bütün problemler, ayrşcarılannş Güney ve Kuzey Azerbaycan meselesi çözümlü , ikiye ayrılmş Azerbaycan toprakları bölünerek ba şmsşz, Demokratik Azerbaycan Cumhuriyeti kurulmu tur. Romanın kahramanş sanatlı Melik Memmedli•dir. O, çe itli radyo ve televizyon kanallarından davet edilmesine, partilere çağ rılmasına ra men, üç yıldır Ça da TV•de çalışmakta ve kültürel faaliyetlerle, özele sanat ve edebiyatla ilgilenmektedir.

Birinci Masal•da olaylar bir günde cereyan eder. Yazar, bu bölümde engin yazar muhayyilesinin yanş sşra bir sanatçş, fikir mş, bilim adamş, ehir mühendisi, heykeltşra ve müzisyen kadar ba arlıdır ve sşrasşyla bu konularda projeler üretir. kinci Masal•daki zaman kavramş ise aynen masallardaki gibi meçhul bir zamandır. Olayların kaç günde cereyan etti i dahi tam olarak bilinmez. Bir ara uçakta ve havaalanında geçen zamanla ilgili ipucu verilse de tam olarak kesin bir zamandan söz edilmez. Hikâyede tasvir edilen Bakü, Türk dünyasşnşn, aynı zamanda Güneyi ve Kuzeyi birle tirilerek tek devlet olan Azerbaycanın• kültür ba kenti olmu tur. Yollar, köprüler, caddeler, parklar Türklük bilinciyle yapılmş tşr.

Bakü•ye â şk olan Anar•nın eserlerinden, özelle bu romandan hareketle bir Bakü haritası çşkarmak mümkündür. Bu hem 1960•lı yıllar neslinin de sonraki ku aklardan itibaren günümüz neslinin a ina oldu u ve bundan sonrası için hayal edebilece imiz, proje üretebilece imiz bir Bakü haritasıdır.

Romandaki kültürel, edebi, sosyal, siyasi, ekonomik, bilimsel, ehircilik, denizcilik, müzecilik, e lence, televizyonculuk, çağ da Azerbaycan cofyasş, çocuk dünyasş, yol mühendisli i vb. konulara temas edilmiştir. Roman, tek yönüyle ele alınarak de erlendirebilece imiz bir eser de ildir. Birçok konuyu geni yelpazede aydşnlatan yazarında, sadece Azerbaycan halkş ve aydşnlarş, yönetici kitlesi için de il, bütün Türk dünyasş dşnlarş ve yöneticileri için de önemli projeler üretmiştir. Anar, aynı zamanda bir Azerbaycan ve Türk dünyasş haritası çizerek Azerbaycan•la Türk dünyasş arasında kültürel ve ekonomik ili kilerin geli tirilmesi için gereken ipuçlarını da vermiştir.

Hayatın büyük bir kısmını Sovyetler Birli inin baskı rejimi içinde geçen ve yıllar sonra ba şmsşzlik duygusunu tattıktan sonra, hem Sovyetler de ba şmsşz Azerbaycan Cumhuriyeti dönemindeki aksaklıklarş fark eden yazar, bu ba şmsşzlik nimetinin gere ince de erlendirilmedi ini dü ünümü olmalı ki bir aydşn olarak hayalen dşsa böylesi ideal bir Azerbaycan toplumu olu turmaya karar vermiştir. Ütopyalara ne zaman ulaşılır? nsan ne zaman hayali ülkeler, hayali devlet yönetimi ve hayali unsurlarş pe ine dü er? Bu konunun psikolojik, felsefi ve daha birçok yönden incelenmesi gerekmektedir. Ya adşklarşda istediklerini gerçekte tiremeyenler genelde ütopyaya ba vurmaktadırlar. Yazarın bu ihtiyaçtan hareketle böyle bir ütopyaş kaleme aldı şnş dü ünüyoruz. in ilginç tarafş eserin yazıldığı ş 2003 tarihinde bu ütopya daki birçok husus artık Azerbaycan•da gerçekte mi bulunmaktadır. Anın çözümlenmesi gereken bazı meseleler de yadş, parçalanmış Azerbaycan topraklarınınşn birle tirilmesinin, bu kadar müsait bir ortamş yakalamış ken

Türk dünyasındaki kültürel ili kilerin istenilen düzeyde olmamasının, ekonomik ve kültürel Türkiye birliğinin olmamasının, demokratik ve basıncı bir ülke olarak Azerbaycan'ın hem bölgede, hem de bütün dünyada gerektiği yerde bulunmamasının eksikliğini fark etmesi ve bu eser vasıtasıyla hayallerini gerçekleştirmek istemesidir. Prof. Dr. Nizami Zeynalov'un sözleri ile ifade edecek olursak "Anarşizmi "A" çöç, qara çöç"ü siyasal naşillardır. Ve bu naşillardaki "Birleşmiş Milletler Azerbaycan Respublikası" siyasal metaforası bizim tarihi ideallerimizle ifade edilebilir, eslerle karşılaşılan xarici (ve dâhili) mübarizelerin, mücadilelerin başlıca meqsedi kimi olduğunca gözeldir" (Anar, 2004; 14).

Eserin birinci bölümünde hayal ettiği cemiyetleri eden yazar, ikinci bölümde bu hayallerin gerçekleşmesi için takdirde ya anacakları çarpıcı bir ekilde anlatmıştır. Yazarın ikinci bölümde anlattığı distopyaya aslında Azerbaycan toplumu karşı ya amaktadır. Eserde, yazarın esaretinde kalan Güney Azerbaycan'da, Sovyet baskısıyla ve Sovyet Azerbaycan'ında ve bağımsızlık sonrası Azerbaycan Cumhuriyetinde yaayan bazı insanlara amış, özellikle genç neslin Avrupa'ya göçü körüne meyletmesi, toplumdaki aksaklıklar, ahlaki çöküşü başlıca bir ekilde anlatılmıştır. Eserlerinde daha çok hayali mekan ve zamanları anlatan yazar, bu eserde olayların geçtiği Bakü şehrinin hayali mekân olarak tasvir etmiştir.

1. Birinci Masal

Birinci Masal'da olaylar 21 Mart Nevruz Bayramı gününde cereyan eder.

Melik Memmedli, Azerbaycan Millî Marşıyla uyanarak güne başlar. Her sabah bu marşın sesiyle uyanan Memmedli için bugün durum her zamankinden farklıdır. Bugün Nevruz Bayramıdır. Bütün ülkede, evlerde, iş yerlerinde herkes gibi bu bayramı büyük bir mutluluk, sevinç ve huzur içinde kutlayacaktır.

Sadece bugün değil, son yıllarda o ve ülkesinin bütün vatandaşları her anı, her günü mutluluk, umut ve güven içinde geçirmektedirler.

Eserde, bağımsız, demokratik Azerbaycan Cumhuriyeti'nin sınırları, 16. yüzyılda ahşmal Hatai'nin kurduğu ve sınırlarını belirlediği Azerbaycan Devleti'nin sınırlarını aynı şekilde Vatandaşın seven bir aydını olarak yazar, bağımsız, toplumsal çözümleri bir Azerbaycan Devleti hayal etmektedir.

Hızlı bir ekilde yataktan fırlayan Memmedli, şayakta dinler. O, ülkedeki on iki millî televizyon kanalından aynı anda yayımlanan bu marşın sedalarını Derbent'ten Hemedan'a, Gazah'tan Kazvin'e kadar bütün insanların aynı mutlulukla dinlediklerini gururla hatırlar ve mutluluk duyar.

1.1. Romanda Yazarın Gerçekleştirdiği Hayal Ettiği Önemli Olaylar

1.1.1. Başın Yayın Özgürlüğü

Ülkedeki televizyon kanalları eskiden olduğu gibi kimsenin tekelinde değildir, halkın bütün kesimlerine hitap etmektedir. Devlet kanalı olan AZRT Azerbaycan'da bütün dünyadaki olayları olduğu gibi objektif bir ekilde yansıtmaktadır. Diğer özel kanalların da kendilerine has izleyicileri vardır. Turan kanalı daha çok Türk dünyası, Bazar ve Abşeron yarışmasını hitap etmektedir.

Araz kanalı genellikle Güney Azerbaycan'a ilgili programlar yayımlarken Ulduz, gençlere ve ergenlere hitap eden müzik ve sporla ilgili, daha çok gençlere programları yayımlamaktadır. Hilal kanalında dinî meselelerden, Kuran tefsirinden, geyik ve evliya kıssalarından bahsedilmektedir. Nevruz kanalında folklor konularına, eski geleneklere dair, Birlik'te ise yurtdışındaki vatandaşlarla birlikte yurtiçindeki azınlıklar için de yabancı dillerde programlar yayımlanmaktadır.

1.1.2. Siyasal Partilerin Serbest Faaliyetleri

Hâlihazırda sağ ve sol partilerin önceki yıllarda yapıldığı hataları ve alması, gelir düzensizliği vb. kusurları artmıştır. İnsanlar rahat bir ekilde seçimlere katılmakta, oylarını istedikleri partiye gönülleriyle verebilmektedirler. Millî mecliste beş önemli parti temsil olunmaktadır.

Bunlardan ikisi sağ, ikisi sol, biri de mutedil dengeleyici tavşır sergileyen Merkezci Parti'dir. u anda iktidarda olan ise Merkezci Parti ile Başşmsöz milletvekillerinin koalisyonudur.

1.1.3. Ülkedeki Kaynakların Bilinçli Bir ekilde Kullanılması

Ülkedeki yeraltı ve yerüstü kaynakları bilgel bir ekilde tasarruf edilmektedir. Başşeyhan hattı açıldığından beri halkın aylık geliri bin dolarıdır. Bu sebeple halk rahat ya amakta ve siyasetle de fazla ilgilenmemektedir. Ülkedeki kırsal, Avrupa ülkelerindeki refahla e it seviyededir. Son iki yılda bütün kamu hizmetleri devlet tarafından kar şlanmaktadır. Sağlık, eğitim, ekme, ev,

Burla ...onun ismi de Dede Korkut hikâyelerinden alınmış Kerkük'teki Fuzuli Üniversitesi'nde öretim üyesidir. Günümüzde böyle bir üniversite yoktur. Bu üniversite de yazar muhayyilesinin ürünüdür.

1.1.8. Türk Dünyasının Meselelerinin Çözülmesi, Bilimsel ve Kültürel İlişkiler

Burla, aynı zamanda Türk dünyasının farklı bölgelerinde konferanslar veren, Türk dünyasının her yerine rahatlıkla gidebilen çabada bir aydındır. Buna göre artık Kerkük'te, Irak Türkmenleri ve bölge halkı için bir üniversite, Fuzuli Üniversitesi kurulmuştur ve Burla da bu üniversitede Azerbaycan dili ve edebiyatını öğretmektedir. Uda Çin zulmü altında inleyen Urumçi'de de halk başsızlığına kazanarak bütün problemlerini çözmüştür ve ülkede Mahmut Kaşgari Üniversitesi faaliyet göstermektedir. Burla, bu üniversitede konferans verecek, sonra oradan uçakla Moskova'ya, oradan Kışmıya, Bahçesaraya geçerek Gaspıralı Üniversitesi'nde de bildiri sunacaktır. Yazarın bu hayallerinin her biri Türk dünyası açısından çok değerli ve gerçekleştirilmesi elzem olan hayallerdir. Memmedli, kişisinin elektronik posta vasıtasıyla gönderdiği bir mektupla tebrikini ve konferanslarla ilgili yazışmalarını okuduktan sonra hem mutlu olurdu. 27 yaşındaki oğlu Beyrek'in, 25 yaşındaki kızları Burla'nın evlenerek bir aile kurduklarını, babalarına torun sevinci yaşattıklarını ifade eder.

1.1.9. Türkçe Kelimelerin Kullanılması

Romadaki önemli hususlardan biri de Anar'ın Türkçe kelimeleri özenle seçmesi, yeni Türkçe kelime üretimine dikkat etmesidir. Eserinde konuda birçok yenilikle karşılaşmaktayız.

Yazar, gazeteyi günlük dergiyi aylık, bülteni haftalık, helikopteridikuçar eklende kullanarak yeni kelimeler türetmiştir.

1.1.10. Ülke içindeki Kültürel Faaliyetler

Memmedli, bilgisayardan gazetelerdeki yeniliklere ve Nevruz bayramı münasebetiyle düzenlenen programlara göz atarken Nevruz bayramı arifesinde Azerbaycan'da gerçekleştirilecek bilimsel-kültürel programlar hakkında bilgi sahibi olur. Bütün bu programların Azerbaycan'ın kültürel ve edebî hayatında önemli etkisi bulunmaktadır. Bölge, kendisiyle alakalı konularda, kendi yeti tirdiği önemli faaliyetlerle ilgili program yapmaktadır.

•Qobustanda üç ilden bir Dede Qorqud töreni, Muğan'da iki ilden bir Koro lu idman oyunları, Gence'de Nizami günleri, Nahçıvan'da Eshkehf Din Merkezi'nde •Qafqazda slam şairi mövzusunda beynelxalq elmi meşveret, Derbendde Naxçıvan açış sema teatrında tarihi tema alar festivali, amaxda Sabir günleri, Qazda Molla Penah Vaqif ve Samed Vur un, u ada Natavan, Cabbar Qarya dşolu adına eir, musiqi meclisi, Gebelede Yunis mre öleni, ekide Güllü enlikleri, Lenkeranda reqs yarışması, Merdekanda Sergey Yesenini anma günü, Tebrizde ehriyar heftesi, Erdebilde Xetai simpoziumu, Naada Mu am geceleri, Tovuzda, Selyanda, Tufarganda aşq deyimeleri di gel çatdır, hamşında i tirak edebiyatında hamşın mütleq i şqlandırmaşsan ki, o biri kanallar qaba a dü mesin (Anar, 2004; 99).

Ülkede tam bir başsızlık ve demokrasi hüküm sürmektedir. •Azerbaycan Oca şZ dergisinde, Hankendi'nde irvanzade adına Ermeniyatrosunda Mirza Celil Memmedguluzade'nin Kemeçe piyesinin gösterime gireceği yazılmıştır. Melik, yönetmenlerin iyiliğine, barış ve anlama çabaları bu eseri seçmelerine çok sevinir.

Aslında yaşanan acı olaylar henüz unutulmamıştır ve daha uzun süre de unutulacak gibidir. Yurtlarına geri dönen Azerbaycanlıların Dış Karaba'daki Ermenilerin hakları ile ilgili kendilerine verildikten sonraki süreçleri son bulmuştur. Aynı hakları Gürcistan'daki Azerbaycanlılara da verilerek bölgedeki bütün azınlıkların köklerini tahrip eden talepleri karşılanmıştır, Kuzey ve Güney Kafkasya'da tam istikrar sağlanmıştır. Böyle bir ortamda kısa sürede bölgede

hşzliş bir yeniden yapılanma ba lamş , i sızlık sorguladımı , ticaret, sanayi ve özellikle turizm geli mi tir.

1.1.11. Müzik ve Tiyatro

Yazar, romanda tiyatro ve müzikle ilgili hususlara da de inmi , hem klasik Azerbaycan müzi i olan Mu am hakkşnda, hem de modern Azerbayca müzi i ve önemli temsilcileri hakkşnda bilgiler vermektedir. •Bildiri Ž bülteninde Hşyinkulu Sarablş adşna Mu am Tiyatrosu'nda Yedi Mu am silsilesinden haftanşn her günü Çehargağış, Rast, ur, Bayatş, iraz, Hümayun, ü ter mu amlarşndan birinin icra edilmesinden bahsedilir.

1.1.12. ehirle me ve Mimari

Oturdu u ev Bakü•nün Bayat mahallesinde er Melik, arabasşnş eyh Muhammed Hşyabani caddesindersürer. Yazar burada Sovyet döneminde rebi uygulanan garip numaralandırma ve isimlendirme ile ilgili çok ilginç ve isabetli yorumlar yapar:

•Meliyin menzili Bayat mehellesinde id Hansssa kitada oxumu du ki, bixaxtlar bura 8-ci kilometr adlanşmş . Eceb qeribe adşre 8ci kilometr, yeni hardan hesablama a ba lasan bura gelib sekizinci kilometr çşxşr. Ümumiyyətlə, ehərinxte lif mikrorayonlarşna (o vaxt bu ecaib sözü i ledirlermi)1-ci, 2-ci, ne bilim neçenci mikrorayon deyerlermi . Buralarda tikilen evlerin görünü ünü de Allah göstermesin (Melik köhne sinema arxivinde, xronikalarda görmü dü onlarş). Melik eherin indiki mehelle adlarşnş bir bjadşna saldş, Ef ar, Qacar, Qa qay, ahseven, Kenger, BayandşrBorçalş, Zengezur, gdirŽ (Anar, 2004; 103).

Eserde adş geçen sokak ve cadde isimleri, blesim anlamlşna uygun olarak yapılan kültürel yapılar, anştlar yazar muhayyilesinin en nadide ürünüBakü•yü az çok tanşyanlar, romandaki bu projeleri hayalşkla kar şlayacaklardşr. Yazar, adeta bir yol ve kültür mühendisi gibi kafa yormu hangi cadde ve soka ş hangi adla adlandırsam, hangi soka a hangi anştş diksem diye dü ünümü tür.

1.1.13. Ula tırma ve Yol Mühendisli i

Yazar, cadde ve semt isimlerinin adı Azerbaycan Türk adlarşndan seçilmesine özellikle dikkat etmi tir.

Melik, oturdu u Bayat mahallesinden çşktşktaonra ya adş ş otuz katlış binanşn arka tarafşndaki Karayazş parkşnş geçerek Hşyabanesinden Çanakale meydanşna çşkar. Buradaki muhteem Atatürk heykelinin yanşn dönerek Bakü•nün yedi rher bulvarşndan biri olan Karakoyunlular bulvarşnş geçerek Hazar Bulvarşna adşşlan ve Bayşl•dan Zş •a kadarki uzunlu uyla Ginnes rekorlar kitabşna giren sahil eridinde lerler. Cafer Cabbax meydanşndan Nerimanov caddesine kadar uzanan ehri en gösteri li, enseñti olan Fuzuli Bulvarş'na geçer. Burada en pahalş evler, en lüks oteller bulunmaktadır. Zamanlar Respublika Sarayş ekinde adlandırşlan Fuzuli Sarayş da, Dram tiyatrosu ve Opera tiyatrosuyeni binasş da bu bulvardadır. Anştlarşnşn orijinalli i ile di erlerinden seçilen Karaba Bulvarş sakin ve kettir. Karaba sava larşnda can verme meçhul ehitlerimizin mezarş üstünde yanar dante, eski ocaklar ekinde yapılmş tşr. Hocalş faciasşnşn anştş, yerle bir olarak harabemü evler, yanarak kararmş ta yş şnlarş ve kömürlerden olu mu tur ve bu ta yş şnlarşnşradan sürekli dumanlar tütmetedir. Her saat ba ş çalşnan müzik ise Fikret Emirov•un ur senfonik mu amşndarparçadır ve bu müzik, anştşn etkisini daha da artşrmaktadır. Dikuçerşn parçalarşna vefat edenlerin yüzleri kazşnmş tşr. Bütün bu acş hatşralarşn tesellisi olarak Karaba demir yolunun giri inde yapılanuhte em Zafer takş görünmetedir.

Melik, son yıllarda Bakü•de yapılan çe itli anşn sadece Karaba Bulvarş•nda yapılanlarla Millet meydanşndaki Direni Anştş•nş be enmekte dilerceri tarafşndan 20 Ocak caddesinde erire

merkezine do ru ilerlerken Millet meydanında, bir zamanlar 11. Kışıl Ordú Anıtı heykelin yerinde kocaman bir tankın kartarafa görünmekteydi. At gibi aha kalkan tankın kar ş tarafından bakıldış şnda silahsız bir ekilde tankla mücadele eden insanların itmesiyle tankın ön tarafının havaya kalktış görülmektedir. Millet meydanındaki Dire Anıtı ve 20 Ocak Caddesi boyunca insanların katledildi i yerlere çizilen karanfil resimleri hala bu katliamı hatırlatmaktaydı.

Melik, gösteri li Yedi Güzel ve Araz Bulvarlarından geçerek Bakü'deki yedinci bulvar olan mehur Â şklar Bulvarı'na girer. O, her sabah giderken âdeti üzere aracını durdurarak bulvarda yarış saatli ine gezinir. Bir zamanlar Ermenikend Bulvarı olarak bilinen bu bulvarın giri inde Â şk Elesger'in anıtı bulunmaktadır. Anıtın yapıldı Ğ şk Elesger'in mehur ko masının •Çar amba gününde çe me ba şnda gözüm bir ela göz hanıma dü tü mşsralarından esinlenilmi tir.

•Â şklar bulvarından Firidun brahimi küşüne buruldu, Mirze Celil Memmedguluzade heykelinin, qaçaq Nebi dman Sarayının, ayhil ba şının yanından ötü b Gence meydanına çşxdı. Burada 20ci ilin Gence üsyasına hesr olunmu abide ucaıldı. Melik, Herb Akademiyasının yanından Füzuli Bulvarına, buradan da Ebülfaz Elçibey prospektine çşxdı. Durnalar Parkının yanından Sefeviler prospektine çşxdı. Şşklar meydanından geçerek da şna do ru ireliledi. Da şın 20 yanvar, Qaraba ehidler ve 1918 il mart qurbanları cergelerinden a a şda yerle en ehidler muzeyinin eksponatları, ekileri, fotoları, senedleri xeserde xalqın ba şnati ten bütün müsibetleri eks etdirirdi. 1905, 1918-ci il mart, 1920-il aprel, 1921 Xiyabani herekatının tar mar edilmesi, 1937, 1946 il 21 Azer, 1990 il Qara yanvar, Bagani Ayrışm, Qukark, Xocalı facieleri (Zanar, 2004; 107).

ehitler Da şının yukarı giri inden yoku u takip ede i yerine varan Melik, yeni yapılan ve Do u'nun en yüksek kulesi sayılan TV kulesinin hşlı asansörüyle sürekli dönen Bulut restoranına çşkar. Buradan ehir çok güzel görünmektedir. Bran kulenin en üst katındadır, üstünde ise •Bulut üstü kafesi bulunmaktadır. Melik, burada kokulu Astara çayını yudumlarırken aynı zamanda dönen bu kuleden çok sevdi i Bakü manzarasını eder.

Melik, dönen Bulut restoranından Bayıl tepesinin en yüksek noktasındaki Çamlıbel kale otelini, kalenin burcundaki ehri ve denizher tarafından görülebilen Kşratın şrtındaki Köro lu heykelini, sadece Nergis adasında ilde Hazar'daki di er adalarda bulunan dinlenme tesislerini, plajları, deniz havası ile tedavi olanları için yapılan sanatoryumları, Bakü'den çşkarak Salyan'a kadar giden, oradan Kür Nehri ile Yevlaha Aras Nehri'ne geçen büyük vapurları görebilmektedir. O, turistlerin bu güzergâhı çok tercih ettiklerini, Hazar'daki en büyük Azerbaycan gemilerinden olan Dede Korkut ve Nizami'nin terhan, Enzeli, Mahaçkale, Kazakistan ve Türkmenistan limanlarına bile gittiklerini biliyordu.

1.1.14. Turizmin Geli tirilmesi

Anarın turizmle ilgili, özellikle Türk dünyası arasında kültürel ve ekonomik yönden elzem olan önemli görü leri vardır.

Yazara göre, Kafkaslar hâlihazırda önemli bir turizm merkezidir. Bölgedeki önemli tur irketlerinden ikisi pek Yolu ve Kafkas Turçok ba rılış irketlerdir. pek Yolu irketi Baykal•la Balkan arasında bir güzergâh belirlemi tir ve güzergâh bir ucu Baykal olarak gösterilse de bazen Yakutistan'a, Saha'ya kadar uzanmakta, bazen Mo olistan'daki Örenisey anıtlarından ba layarak Kuzey Kşbrş Türk Cumhuriyeti'nde son bulmaktadır. irketlerin aynı güzergâhta uçakları olsa da turistler genellikle trenle veya otobüsle gitmeyi tercih etmektedir.

² Bu anıt, 1921 y şşnda Azerbaycan Komünist Partisi'nin Genel Sekreteri olan ve bütün Kafkasların komünistlerle tirilmesinde önemli rolü olan Sergey Mironoviç Kirov'un anıtına ehri en yüksek yerine yapılmış tı. Adeta Bakü'ye hükmeder gibi büyük bir ihti amla yapılmış bu heykelin bulundu u yerden bütün Bakü görünmekteydi. Sovye tlerin da şmasıyla birlik te heykel de yşşlarak ortadan kaldırılmış tı.

•Üç Ox Ekspres Qatır serni inlerini Do u Türkistandan, Altaydan, Qazaxstandan, Orta Asiyadan Xezir sahillere çatdırır, burada •Azerbaycan ve •Türkmenistan azman bereleri qatarlar, avtobuslar terkinə alır ve Bakın Türkan limanına çatdırır. Buradan isə Tiflis-Bakı Batum Sarp atabanıyla Türkiyeye, oradan Avropa ya veyə Bakıferin-Sederek qdir yoluyla yene Türkiyeye, oradan Avropa ya seyahet davam edirdi. •Qafqaz irketi ise Qara deniz sahillerinden Xezir sahillere, Neft da larından Bakurianiye, Elbrusdan, Tiberdadan, Dambaydan Göyçe gölüne, Dilicana uzanan yollarla turistlere bəylşq rahat ve xo bir seyahet teklif edirdi.

Turistlere yadigar suvenirler kimi Qubaç ustaların düzəltdiyi metal döymələr, Quba xalçaları, Lahş misgerlerinin memulət, ekeleri, Basqal kela aylar, Gürcüstan çaxşları, Ermeni konyaklar hediye edilirdi (Anar, 2004; 100).

Turistlerin takip ettikleri güzellikler ile birlikte bu seyahatte yolculara sunulacak olan millî özellikli hediyeler de dü ünülmü tür.

1.1.15. Soyut Kültürel Varlıkların Korunması

Melik, bir zamanlar Lenin in adını taşıyan mehur liç Körfezinden pek çok petrol çıkarıldığı şni, hâlihazırda ise buradaki bütün petrol helerinin ehrin dş şna ta şndş şni hatırlar. İmdi burada Amerikalıların yaptıkları Disney Masal Dünyası kurulmaktadır. Disney irketiyle yapılan anlaşmalar gereince buranın adı Disneyland veya Disneyworld de il, yalnız Azerbaycan Türkçesiyle yazılarak Disney Masal Dünyası adlandırılmıştır. Burada mehur Disney kahramanları ile birlikte Azerbaycanın kahramanlarından Cihanın, Devlerin, Pelerin, Küpegiren karışın, sihirbaz devin, gülerken a zından gül şen Gülkahkah Hanımın, Avcı Pirimin, Armudan Beyin, Karakasının, Gökçek Fatmanın da komik figürleri bulunmakta ve bunlar animasyonla bin bir türlü oyun çıkararak çocukları eğlendirmektedir.

1.1.16. Azerbaycan Demokratik Cumhuriyetinin Anayasası

Başmszlık Meydanına bakan Melik, buradaki Çalkar Sarayının karşısında, bir zamanlar Lenin heykelinin yerinde, 1990 yılı mitinglerinde üç renkli Azerbaycan bayrağını buraya asan yidin mehur resminden esinlenilerek yapılmış duvara tırmanan bir insan elindeki üç renkli bayrak heykelini görür. İlk başmsz, Demokratik Azerbaycan Cumhuriyeti nin kurucusu Mehmet Emin Resulzade nin mehur •Bir kere yükselen bayrak daha inmez sözleri ile birlikte Azerbaycan Anayasasının önemli maddeleri de duvara kazınmıştır:

- Birle mi Azerbaycan Respublikası Azer Türk milletinin vahid, azad, müstein ezyküretiek (n)1.7(5 i,e

çaparaq Bakşya getirmeli idi. Me eli, Qşz qalasşnşn tepesiş, ordakş Böyük Çşra ş yandşrmaş idi. Özü de düz il tehvil olan andeçiqeşne yox, saniyesinde söz ola bilmezdi (Anar, 2004; 114).

At yarş larşnşn galibi olan yirmi iki ya şnda, çatşk ka lş, boylu poslu, yakş şklş Nevruz Bayramlş, altşndaki beyaz Karaba cinsi küheylanşyla ubanş Da şnşn ete inden ko arak eski kervan yolundan Kurt Kapşşnşn önüne kadar giderek Boz Kurt heykelini geçtikten sonra 15 Eylül Anştşnşn önünden geçer. Burug Meydanşna çşkarak oradan Ezalesi ile Kşz Kalesine do ru ilerler. Kşz Kalesinin önünde rengârenk kşyafetli kşrk ince belli kşz, ellerinde bayram hönçalardaki ilkbaharşn müjdecisi olan ye il semere yanar mumlarla beklemektedir. Kşzlarşn arasşndan ye il kşyafetli Bahar Hatun öne çşkar. Beyaz atlş

Anar•šn Ak Koç Kara Koç Adlř Eserindef

O uz meydanına girer. Burada iki tarafta büyük Ergenekon sarayı ve Turan otelidir. Bunların arasında ise Türk müzesi bulunmaktadır. Turan otelinin önünde Türk devletlerinin bayrakları ve tufları görünmektedir. Ergenekon Sarayının karşısında ise çağda Türk devletlerinin bayrakları dalgalanmaktadır. Ergenekon sarayında Türk dünyasının ekonomi, kültür, bilim, eğitim, iletişim, maliye, sağlık ve spor komisyonları da bulunmaktadır.

1.1.21. Yabancı Müzelerde Bulunan Kültürel Mirasımız

Melik, Türk dünyası servetleri sergisini görmek için gazeteci kartını kullanarak müzeye girer. Büyük girişte sergilenen ve yoğun ilgiyle seyreden Eyyub Sefi halısının önünde durur. O, bu halıyı Londra'daki Viktoria ve Albert müzesinde de görmüştü. Oradaki loş salondan farklı olarak buradaki bol ışıklı salonda Eyyub Sefi halısından renge girmekteydi. Melik, belki de vatana döndüğü için bu halı böyle ışıklandırdı diye düşünür. O, Kazan'dan getirilen Altın Savaşçı'nın, Drezden ve

Azerbaycan'ın i siz, fakir, çaresiz bir vatandaşın olmamasıdır. Bu çok önemli bir olaydır. Halk, millet mutsuz olursa bütün vatandaşlar da mutsuzdur. Bu ise ülkedeki bütün fertler mutludur. Ama refah içinde yaayan bir ülkenin bile bütün fertleri •ben tamamen mutluyumZ diyemez, çünkü insanolu yalnız yaratılmış tır ve yalnız ölecek, mutlaka yalnızlı ş tadacaktır.

Bu bayram gününde böyle kederli eyleri hatırla ş için kendisini kşnayan Memmedli, yeniden ehre, güzelliklere bakmaya başlar.

1.1.23. Sovyet Dönemi Aydınlanışının İhtiyacı, Ölüm ve Ötesi

Anar, bütün eserlerinde olduğu gibi burada da olaylar insan unsuru ile sonuçlandırılmış, insanın iç dünyası, manevi âlemi ile ilgili yorumlara girmiştir. Burada yazarın biraz dairelediği kendi kuşağının fikri, dini yapısından, iç çatışmalarından bahsettiğini düşünmekteyiz. İnsan olmanın inanmak ihtiyacı, yaadış ça da rejim sebebiyle ortaldı ve örenemedi i dini duygu ve ayinler, bunların verdiği birlik, bu birlik sırasında insanın içinde var olan inanmak ihtiyacını bir ekilde telafi etmesi başarılı bir ekilde anlatılmıştır. Çageli mi bir aydın olan Memmedli, bu sşkntşlar ve iç hesaplamaları sırasında araya kimseyi koymadan kendi dili ve üslubu ile doğrudan Allah'a yakarır, vatanı ve milleti adına Allah'tan medet ve merhamet diler.

•lahi, bu günümüz için sene min ükür. Bu behtliyi xalqma, dostlarım aileme çok görme. En pis günümüz bele olsun. Heç birimiz heç vaxt neyleyim, nece edeyim. Olmayaq Tarix boyu çox ezablara, me eqqetlere tu olduq, a ş günler ya adşq, öldü qaldşyla üzize durduq. Axş kırademizle, a lşmşzla halal zehmetimizle a güne çşxdşq, bu günümüz çşzandşq. Bu günümüz sonsuza qeder davam etsin, Uca Tanrım. Amin (Anar, 2004;123).

2. İkinci Masal

Romanın ikinci bölümünde bu ütopyanın tam tersi bir durumla karşılaşmaktaız. Kahraman yine Melik Memmedli'dir.

•Romanın ikinci masalı ise, üç farklı ideolojiyi temsil eden üç bölgeye parçalanmış Azerbaycan'ın durumunu dramatiye ediyor (Söylemez, 2008; 88).

Olaylar farklı zamanlarda cereyan etse de Melik Memmedli ve ailesi her iki hikâyede olayların kahramanıdır. Melik Memmedli ikinci Masalda gazeteci olarak karışmıza çıkmaktadır.

İkinci Masal da •Melik Memmedlinin Masalından alınan bir pasajla başlar. Bir de gördü ki, a çoçla qara çoç budu döyü böyü e gelir. Melik Memmed o saat sşçrayış çoçun beline mindi. Amma a çoç bunu qara çoçun beline tulladı. Qara çoç Melik Memmedli götüb qaranlıq dünyaya apardı (Anar, 2004; 124).

Bu pasaj aslında bütün hikâyeyi özetleyecek mahiyettedir. Başmıslık şının ilk yıllarından itibaren zorluk, savaş ve kışla mücadele eden Azerbaycan halkı artık ak günlere çıkmak, mutluluk, huzur ve refah içinde yaamak istemektedir. Ayaraltı ve yer üstü zenginlikleri olan Azerbaycan, birçok ülkenin i tahını kabartmaktadır. Başka tarihe boyunca Azerbaycan topraklarında ve Azerbaycan'ın zenginli inde gözüken kesimler ülkedeki karışık faydalanarak isyan çıkartmış ve Azerbaycan'ı üç bölgeye ayırmışlardır.

Melik Memmedli bir ara tırma için on günlük ün Türkiye'nin stanbul ehri ne gitti i sırada Azerbaycan'da karga a çıkmış, darbe olmuştur. Darbe sonucunda Memmedli yıllarca ülkesine gidememi ve ailesinin akşbetinden habersiz kalmış tır. Yıllar önce Azerbaycan'da iken yanında çalış an Erhan adlı eski i arkadaşı ansızın onu bularak nilesi adışını bildirir. O, Memmedli'ye, ailesini görmek için gazeteci sıfatıyla Azerbaycan'a gidebileceğinin müjdesini verir.

Sovyet döneminde insanların birbirine itimadını tamamen kaybolmuştur. Çekti i bunca sşkntşlardan sonra kimseye güvenmemesi gelmektedir. Melik Memmedli, Erhan'a fazla güvenmemekle birlikte başka çaresi olmadı şından onun tavsiyelerine uyararak sşnır geçerken kolaylık olsun diye onun rüvet vermesi için verdiği dolarları istemeyek de olsa alır ve türlü meakkatlerden sonra Azerbaycan'a gider. Birinci bölümde anlatılan olaylar insanın ne kadar mutlu ediyor, yaşınları ümit ve

güvenini artırıyorsa, ikinci bölümde anlatılanlar da bir o kadar üzüyor. Her şeyden önce, bu üzülmeye sevk ediyor.

2.1.Üç Bölgeye Ayrılmış Azerbaycan

Bakü'de üç ayrı devlet kurulumu tur ve eskiden bağımsız Azerbaycan'ın bayrağında dalgalanan üç renk, şimdi üç ayrı bayrak olarak dalgalanmaktadır. Memmedli uçaktan indikten sonra din taraftarlarının bölgesi olan Behi tBad-ş Kube'ye, Komünist taraflarının bölgesi olan Bakü Kommunasına, Demokratların bölgesi olan Bakü'ye gitmek için bir hayli uğraşır. Bu bölgeler önceden bütün bir Azerbaycan'ın olu tururken şimdi üç devlet olmu tur. Her üçüne birlikte DKD (Din-Kommuna ve Demokrasi) denmektedir.

Erhan, Memmedli'ye Bakü'ye varması için Türkiye'den önce Cenevre'ye, oradan da Amerika uçağıyla Bakü'ye uçağıması gerektiğini bildirir. Bu, bize Sovyetler Birliği zamanında gidilecek bütün ülkelere yalnız Moskova'dan gidildiğini hatırlatmaktadır.

Memmedli bu üç bölgeye mutlaka gider. Çünkü eğer Ayperi, Behi tBad-ş Kube'de; o lu Beyrek, Bakü Kommunasında; kış Bula ise Bakü'de ya amaktadır.

Daha uçaktayken çeşitli tuhaflıklarla karşılaşan Memmedli hosteslerin uçuş kurallarının Farsça, Rusça ve İngilizce olmak üzere üç ayrı dilde okumalarına çok uğraşır. Do du u, yıllarca havasın soluyarak suyunu yudumladığı, en güzel anıyı yaşadığı ehlî uçaktan seyrederken, ehlî bir tarafların tamamen karanlık, bir tarafların az ışık, diğersinin ise çok aydınlık oldu unu fark eder. Hostesler kadın yolculara çar af etmektedir. Dekolte kıyafetli, hattâ ortlu bayanların bile bir anda siyah çar aflara bürünmesine uğraşan Memmedli'de dönü te iade edilmek artışıyla kravatın çarşı teslim etmesini isterler.

Uçaktan inince geçmesi gereken ilk sınırların din taraftarlarının yeşil bayraklı sınırları olur. Onun e yalarının karşıları, valisinde kalan diğersin eytan tasmaları diye çarşı atarlar. Memmedli, 50 doların ucunu tedirginlikle görevliye gösterip rahmetli abeyimin hatırladığı deyinince, görevli hemen parayı kavrıp zaman ba ka mesele olarak kravatın Memmedli'de kalmasına izin verir. Gümrük evraklarının Arap alfabesiyle dolduran Memmedli diğersinra yaklaşı.

Kışmız bayraklı komünist sınırlarında da bayrakları amaktadır. Bu sefer rü vet verme iinde birazcık tecrübe kazanmış olan Memmedli kase ve teybini kurtarmak için iki kat fazla rü vet vermek zorunda kalır ve nihayet evrakların alfabetiyle doldurduktan sonra üçüncü sınırlara yaklaşı.

Demokratların mavi bayraklı sınırlarında fazla bir sorun çıkmaz, bilgisayar vasıtasıyla hemen kimliği belirlenen Memmedli, gümrükten geçerken, tiryakisi oldu u on paketlik sigaranın hiç olmazsa dördünü kurtarabilmek için altı paketi gümrüğe vermek zorunda kalır.

2.1.1.Behi tBad-ş Kube

Havaalanında taksiye bindikten hemen sonra sakallı bir genç galele deniz de ehre gidiyor, müsaade ederseniz ben de sizinle gideyim. Kendisini takip etmesi için gizlice görevlendirilen genç mamgulu, görevini başarıyla yaparak yerde onu takip eder. Ayperi'nin evini arayarak ona kocası Melik'in onu görmek için Behi tBad-ş Kube'ye geldiğini söyler ve görüşmek için onu Melik'in bulundu u otele davet eder. Öncele i resamlık olan Ayperi dinî rejimde artık resim yapamamakta, medresede hat dersleri vermektedir. Karışında adının de i tirerek Mahruh olan Ayperi çar afa bürünerek Melik'le görüşmeye gelse de ona yabancı birisi gibi davranır ve gizlice, benî unut, bu toplum beni öldürdü, artık Ayperi olarak gözyaşlarında ondan ayrılır.

2.1.2.Bakü Kommunası

Memmedli, yol boyunca harabeye dönmüş, yollarına elektrikli tel örgüler çekilmiş, hayvan leleri ile dolu sokaklardan geçerek tüm akatlerden sonra o lunun ya ad Bakü Kommunasına gider. Burada Ruslar ve komünist Rus yanlı hâkimiyettedir. Bek'in adı bu sistemde de i tirilerek Boris olmu tur. Onun görevi, bilgisayar ve vericileri kontrol ederek ülkeye yabancı

6. Bütün dünya ülkeleri ile özellikle Türk dünyası ile her alanda ilişkilerin geliştirilmesi gerekmektedir.